

20. Bölüm

ADÖLESANLARDA KANSERDE ERKEN TANILAMANIN ÖNEMİ

Funda AKDURAN¹

| GİRİŞ

Kanser, Dünyada görülme sıklığı hızla artan, uzun süre tedavi ve bakım gerektiren en ciddi sağlık sorunlarından biridir ve ölüm nedenleri arasında ikinci sırada yer alır. Uluslararası Kanser Araştırma Ajansı (IARC), 2020 yılında küresel kanser yüküne ait güncel verileri yayınlamıştır. IARC ve Küresel Kanser Gözlemevi (GLOBOCAN) 2020 veri tabanı küresel kanser yükünün 2020 yılında 19,3 milyon yeni vakaya yükseldiğini ve 10 milyon ölüme sebep olduğunu bildirmektedir. Dünyada her beş kişiden biri yaşamının bir döneminde kanser tanısı almakta, her sekiz erkekten ve her on bir kadından 1'i kansere bağlı yaşamını kaybetmektedir. Dünya genelinde görülen en yaygın kanser, meme kanseri olmuştur (yeni vakaların %11,7'si), bunun ardından akciğer (%11,4), kolorektal (%10,0), prostat (%7,3) ve mide kanseri (%5,6) izler. Ölüme en çok sebep olan kanserlerin başında ise akciğer kanseri gelmektedir (toplam kansere bağlı ölümlerin %18'i). 2040 yılında dünya genelinde yaklaşık 28.4 milyon yeni kanserli hasta olacağı öngörülmekte, bu sayının 2020 yılındaki vaka sayısında %47'lik bir artışa karşılık geldiği belirtilmektedir.

Dünya genelinde 2020 yılında her iki cinsiyette kanserli adölesanların sayısı (10-19 yaş arası) toplam 131.494 olarak belirtilmiştir. 10-19 yaş arası tahmini yeni kanser vaka oranlarında ilk üç sırayı; lösemi (%23), beyin ve

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., fsevgi@sakarya.edu.tr

❖ Kas ve iskelet sistemi muayenesi

- Aileler, çocuklarını erken ergenlikte en az bir kez, orta ergenlikte bir kez ve tercihen geç ergenlik döneminde de bir kez olmak üzere sağlık danışmanlığı almalarını sağlamalıdır.
- Aileler adölesan çocuklarını serviks kanserinin riskleri ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirmeli ve kendilerini geliştirmelidir.
- Serviks kanserine karşı geliştirilen aşular ve etki mekanizmaları ile uygulama zamanı hakkında aileler duyarlı olmalı; uygun yaş aralığındaki adölesanlarına aşı yaptırmalıdır.
- Kanserojen etki gösterdiği kanıtlanan tütün ürünleri ve elektronik sigaranın adölesanlar tarafından özendiriciliği olmaması adına aileler özellikle çocuklarının yanında tütün ürünlerini kullanmamalıdır.
- Adölesan dönem; sigara ve alkol içme, yetersiz fiziksel aktivite ve yanlış beslenme alışkanlıkları gibi kanser için risk oluşturabilecek davranışların sıklıkla edinildiği bir dönemdir. Bu nedenle, aileler adölesan çocuklarına kanser için risk oluşturabilecek olumsuz yaşam tarzı alışkanlıkları ve davranışlar hakkında bilgi vermeli, onları daha doğru yaşam tarzı seçimlerine yönlendirmeli, sağlıklı bir yetişkinlik için kanseri önlemeye yönelik rehberlik ve sağlık danışmanlığı almaları konusunda destek olmalıdırlar.

KAYNAKLAR

1. GLOBOCAN 2020. Global Cancer Observatory <https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/populations/792-turkey-fact-sheets.pdf>
2. GLOBOCAN 2020: New Global Cancer Data UICC, <https://www.uicc.org/news/globocan-2020-new-global-cancer-data>
3. International Agency for Research on Cancer (IARC), World Health Organization (WHO), Global Cancer Observatory (GCO). <https://gco.iarc.fr/>
4. Türkiye İstatistik Kurumu <https://www.tuik.gov.tr/>
5. Erik HE, Aslan D, Tunç B. Türkiye'de 2009 ve 2016 yılları arasında adolesan yaş grubunda ölüm nedenlerinin değerlendirilmesi. *Turk J Public Health* 2019;17(1):28-37.
6. Eva SF, Miranda MF, Murielle C, Brigitte L. et all. Changing geographical patterns and trends in cancer incidence in children and adolescents in Europe, 1991–2010 (Automated Childhood Cancer Information System): a population-based study. *Lancet Oncol* 2018; 19: 1159–69
7. World Health Organization (WHO). http://www.who.int/cancer/media/news/Childhood_cancer_day/en/
8. Çetin Ö, Aslan E. Common Gynecological Problems of Adolescents. *Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi* 2019; 2 (1):36-43.
9. World Health Organization (WHO). Coming of age: adolescent health <https://www.who.int/news-room/spotlight/coming-of-age-adolescent-health>

10. Alyssa RS, Kelsey CS, Leila TT et al. Trends in Cancer Incidence in US Adolescents and Young Adults, 1973-2015. *JAMA Network Open* 2020;3(12):12-1.
11. Gurney J, Shaw C, Stanley J, Signal V, Sarfati D. Cannabis exposure and risk of testicular cancer: a systematic review and meta-analysis. *BMC Cancer* 2015;15:897.
12. Liu L, Moke DJ, Tsai K-Y, et al. A reappraisal of sex-specific cancer survival trends among adolescents and young adults in the United States. *J Natl Cancer Inst.* 2019;111(5):509-518.
13. Sung H, Siegel RL, Rosenberg PS, Jemal A. Emerging cancer trends among young adults in the USA: analysis of a population-based cancer registry. *Lancet Public Health* 2019;4(3):147-137.
14. Bleyer A, Barr R, Ries L, Whelan J, Ferrari A, eds. *Cancer in Adolescents and Young Adults*. 2nd ed. Springer International Publishing 2017;42-1.
15. Barr RD, Ferrari A, Ries L, Whelan J, Bleyer WA. Cancer in adolescents and young adults: a narrative review of the current status and a view of the future. *JAMA Pediatr* 2016;170:495-501.
16. Ferrari A, Thomas D, Franklin ARK, et al. Starting an adolescent and young adult program: some success stories and some obstacles to overcome. *J Clin Oncol* 2010;28(32):4850-4857.
17. Kimberly DM, Miranda FB, Theresa HK, Heather SH, Ahmedin J, Rebecca LS. Cancer Statistics for Adolescents and Young Adults, 2020. *CA CANCER J CLIN* 2020;70:443-459.
18. Centers for Disease Control and Prevention. United States and Puerto Rico cancer statistics, 1999-2015 incidence request. <https://wonder.cdc.gov/cancer-v2015.html>
19. Lola Rahib et al. Projection of cancer incidence and death to 2040 in the US: Impact of cancer screening and a changing demographic. *ASCO 2020 / Abstract 191589*
20. Kanke Y. et al. Gene aberration profile of tumors of adolescent and young adult females, *Oncotarget* 2018; 9(5): 6228-6237.
21. Resetkova N, Hayashi M, Kolp L, Christian M. Fertility preservation for pubertal girls: update and current challenges, *Current Obstetrics And Gynecology Reports* 2013; 2(4): 218-225.
22. American Cancer Society Guidelines for the Early Detection of Cancer, 2020 <https://www.cancer.org/healthy/find-cancer-early/cancer-screening-guidelines/american-cancer-society-guidelines-for-the-early-detection-of-cancer.html>
23. Gümüşay Ö. Gülhan Güler Avcı. Kanserde Tarama ve Erken Tanı. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2017;9(4):210-221.
24. Robert AS, Kimberly SA, Durado B, Stacey AF et al. Cancer screening in the United States, 2017: A review of current American Cancer Society guidelines and current issues in cancer screening. *CA Cancer J Clin* 2017;67:100-121.
25. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Kanseri Dairesi Başkanlığı Kanseri Tarama programları. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-taramalari>
26. ASCO-SEP Medical Oncology Self-Evaluation Program Fifth Edition. Chapter 1: Epidemiology and Prevention 2016;17-15.
27. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Kanseri Dairesi Başkanlığı, Kanseri Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi (KETEM) El Kitabı, 2010.
28. Dünya Kanseri Bildirgesi 2013 https://www.uicc.org/sites/main/files/atoms/files/131119_UICC_WorldCancerDeclaration_2013_1.pdf
29. Walker DK. Skin protection for (SPF) kids program. *J Pediatr Nurs* 2012;27(3):233- 42.
30. Akduran F, Cinar N. Effects of Nursing Education on Awareness of Risk Factors for Colorectal Cancer. *Asian Pac J Cancer Prev* 2015;16(14):5763-6.
31. Akgül S, Kutluk T. Çocuk ve Ergenlerde Tütün Kontrolü. *Sted* 2015; 24: 1-5.

32. Kose D, Erkorkmaz U, Cınar N, Altınkaynak S. Mothers' Knowledge and Attitudes about HPV Vaccination to Prevent Cervical Cancers. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention* 2014; 15: 7263-7266.
33. Kyle RG, Nicoll A, Forbat L, Hubbard G. Adolescents' awareness of cancer risk factors and associations with health-related behaviours. *Health Educ. Res.* 2013; 28: 816-827.
34. Nordin JD, Solberg LI, Parker ED. Adolescent primary care visit patterns, *Ann. Fam. Med.* 2010; 8(6): 511-516.
35. Topan A, Şahin ÖÖ, Harkın Ş, Ayyıldız TK. 5-18 Yaş Kız Çocuğu Olan Annelerin Human Papilloma Virüs Aşısına Yönelik Bilgi Durumlarının Belirlenmesi: Aile Sağlığı Merkezli Bir Çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2019; 6(2):228-236.